КОНТРАБАНДА В СРСР ПІД ЧАС ІІ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

Фрадинський Олександр Анатолійович
Державний науково-дослідний інституту митної справи, Хмельницький

Під час ІІ Світової війни перед митними органами, у контексті протидії незаконному переміщенню через митний кордон СРСР товарів, було поставлено завдання протидії контрабандному переміщенню при здійсненні вантажних та пасажирських перевезень, обліку та реалізації конфіскованого майна, нарахування митних платежів на товари що ввозилися моряками закордонного плавання та пасажирами понад обсяги безмитного ввезення.

Ведення бойових дій та перебудова радянської промисловості на військовий лад обумовила тотальний дефіцит найнеобхідніших товарів, який і визначав структуру контрабандних товарів: якщо при ввезенні це були алкоголь, тютюн, сірники, запальнички, мило, шоколад, консерви, швейні голки, барвники, спеції, одяг з якісних видів тканини, шкіряне взуття, годинники; то у зворотному напрямку переважали валюта і валютні цінності, вироби з дорогоцінних металів та коштовного каміння.

Ситуація з протидією контрабанді була настільки серйозною, що у січні 1943 р. начальником відділу по боротьбі з контрабандою Головного митного управління Народного комісаріату зовнішньої торгівлі І. Галидєвим на адресу керівників митних органів СРСР було направлено методичні рекомендації з виявлення контрабанди, в яких уся контрабанда поділялася на політичну та економічну. До складу політичної контрабанди було віднесено несанкціоновані державою листівки, брошури, журнали, книги, а також різного роду заклики і лозунги антирадянського змісту, які писалися на упаковках, контейнерах, вантажних місцях. Предмети політичної контрабанди підлягали негайному вилученню та передачі прикордонникам, а написи антирадянського змісту знищувалися шляхом замальовування чи видалення. Залежно від способу переміщення через митний кордон, контрабанду було поділено на пасажирську, приховану у транспортних засобах, приховану у вантажних місцях. Передумовою для розвитку контрабандного промислу став військовий час, який сприяв незаконному переміщенню товарів під виглядом трофейних або ленд-лізівських вантажів чи в опечатаному вигляді під приводом секретності або під виглядом дипломатичних відправлень. Як засвідчила статистика митних правопорушень, на частку імпортних операцій припадало до 85 % усіх випадків виявлення контрабанди, а при здійсненні експортних операцій – до 15 % від їх загальної кількості. При цьому основними контрабандистами були пасажири та моряки конвоїв, котрі обслуговували перевезення за ленд-лізом. Найбільший обсяг виявленої контрабанди припав на 1943 р., коли вар-

тісна величина виявлених митних правопорушень склала 3,9 млн руб. (у 1942 р. – 1,978 млн руб., а у 1944 р. – 0,65 млн руб.).

Про курйозний випадок контрабандного переміщення товарів у ході ленд-лізу можна довідатись з мемуарів Героя Радянського Союзу Дмитра Лози, який свій бойовий шлях пройшов на англійській та американській бронетехніці – танках "Матильда" та "Шерман". За спогадами ветерана, починаючи з весни 1944 р. 9-й гвардійський механізований корпус отримував танки з портів Мурманська та Архангельська. З метою убезпечення техніки від корозії під час морського транспортування корпус танка ретельно "закутувався" у вологостійкий папір, а танкова гармата з двох сторін (дульної та казенної) закупорювалася 30-сантиметровими "корками" з густого машинного масла. Уже в Радянському Союзі, під час очищення гармат від масла, танкісти виявляли у міжкорковому просторі запаковані подарунки з США – алкоголь, цигарки, продукти харчування. У спогадах іншого ветерана О. С. Уранова, який проходив службу у 2 ПАП Першої авіаційної перегінної дивізії стрільцем-радистом на літаках A20G "Бостон", зустрічається згадка про те, що в усіх потаємних закутках літаків, які доводилося йому переганяти, знаходилися цигарки "Camel", віргінський тютюн у пачках, дешеві годинники та навіть американський ілюстрований щотижневий журнал "LIFE". Таким контрабандним чином звичайні американці висловлювали свою підтримку та солідарність союзникам.

СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО КОНТРОЛЮ ЗА ОБІГОМ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ (1917–1960-і рр.)

Шевчук Олександр Михайлович
Національний університет
"Юридична академія України імені Ярослава Мудрого", Харків

Для радянської уряду проблема обігу наркотичних засобів була актуальна. Обстановка, що склалася в Російській імперії, а потім у радянській державі та в українських землях, що входили до їх складу, у 1914–1925 рр., свідчила про поширення кокаїнізму. Воно було пов'язане з такими подіями, як закінчення Першої світової війни, революція 1917 р, Громадянська війна.

Декретом РНК України від 17 травня 1919 р., "Про націоналізацію аптечної справи" передбачалося, що будь-яка торгівля наркотичними лікарськими препаратами заборонялася, а винні в порушенні Декрету притягувалися до суду революційного трибуналу. Постановою РНК СРСР від 26 листопада 1924 р. "Про заходи регулювання торгівлі наркотичними речовинами" був встановлений порядок обігу наркотичних речовин в РРФСР. Цим актом були встановлені правила ввезення з-за кордону кокаїну, опію, їх розподілу, а та-

Національна академія наук України
Інститут історії України
Міністерство освіти і науки України
Академія митної служби України

Сьома міжнародна наукова конференція

ІСТОРІЯ ТОРГІВЛІ, ПОДАТКІВ ТА МИТА

24–25 жовтня 2013 р.
Дніпропетровськ

Тези доповідей

Київ 2013

ОРГКОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ

Головуючі:

Ченцов В. В., д. і. н., проф., в. о. ректора Академії митної служби України;
Смолій В. А., д. і. н., академік НАН України, директор Інституту історії України Національної Академії Наук України;

Заступники головуючого:

Дячок О. О., к. і. н., доц., доцент кафедри теорії та історії держави і права Академії митної служби України;
Колесников К. М., к. і. н., доц., завідувач кафедри теорії та історії держави і права Академії митної служби України;
Шевченко В. В., к. і. н., ст. наук. співр. відділу історії України XIX – початку XX ст. Інституту історії України НАН України;

Члени оргкомітету:

Морозов О. В., д. і. н., доц., професор кафедри теорії та історії держави і права Академії митної служби України;
Архірейський Д. В., к. і. н., доц., доцент кафедри російської історії Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара;
Бланука А. В., к. і. н., ст. наук. співр. відділу історії України середніх віків та раннього нового часу Інституту історії України НАН України.

Рекомендовано до друку вченою радою Інституту історії України НАН України (протокол № 7 від 13.09.2013 р.)

Рекомендовано до друку вченою радою Академії митної служби України (протокол № 3 від 30.09.2013 р.)

РЕДКОЛЕГІЯ ЗБІРНИКА

Смолій В. А. (відповідальний редактор),
Дячок О. О. (наукова редакція, упорядкування, оригінал-макет), Шевченко В. В.

ISBN 978-966-02-6174-7

© Інститут історії України НАН України, 2013
© Академія митної служби України, 2013

ЗМІСТ

Алексаха А. Г. Демографічний фактор у розвитку промисловості і торгівлі 5

Колесников К. М. Торговий флот античних держав Північного Понту: загальний огляд 6

Грибанов Д. В. Особенности организации агораномии на Боспоре (по материалам магистратских клейм из Гермонассы и Китея) 8

Домановський А. М. Соціальна етика торгівлі у Візантії: до постановки питання 10

Виноградов Г. М. Хозарсько-норманська торговельна мережа Східної Європи як провідний чинник давньоруського державотворення 12

Євдокименко В. В. Транзитна торгівля в Стародавній Русі 14

Господаренко О. В. Італійські колонії чорноморського регіону в XIII–XV ст.: між Візантією і Трапезундом 15

Гурбик А. О. Реформування системи оподаткування українських волостей Великого князівства Литовського 17

Черненкий Е. Д. "*Межи дву мои денги пропадают*" – Менгли Гирей и русско-молдавские отношения в начале XVI в. 20

Блануца А. В. Книга записів № 49 Литовської метрики як джерело до вивчення впровадження соціально-економічних реформ у Великому князівстві Литовському (60-ті роки XVI ст.): регулювання надань на корчми 22

Жеребцова Л. Ю. Книга записів 49 Литовської метрики як джерело до історії митної справи на землях Великого князівства Литовського 23

Довнар А. Б. Торговая деятельность пинских купцов по таможенным книгам 1605 и 1718 гг. 25

Гуржій О. І. Структуризація та юридичне оформлення купецтва в Україні другої половини XVII–XVIII ст. 26

Балковая В. Г. Становление механизмов таможенно-тарифного регулирования в Российском государстве XVII–XVIII вв. 28

Лобыч Т. Ю. Развитие процедур таможенного оформления судов и товаров, перемещаемых морским путём, в Российской империи (первая половина XVIII в.) 30

Слісаренко О. М. Мито на сіль як інструмент лобіювання інтересів у російсько-запорозько-кримських відносинах (середина XVIII ст.) 31

Корнацький І. А. Чумацький промисел у Бахмутському повіті XVIII–XIX ст. 33

Головко Ю. І. Чорноморська торгівля та Крим в проектах Варфоломія Галлери (1790-ті рр.) 34

Журавлёв А. А. Деятельность предпринимателей в стремление получить звание поставщика императорского двора 36

Rutkowski M. Pobór myta drogowego w Królestwie Polskim wczesnej epoki paskiewiczowskiej 37

Томулец В. Н. Упразднение таможенно-карантинной линии на Днестре и его влияние на развитие бессарабской торговли 40

Морозов О. В. Импорт боевых кораблей для военно-морских флотов во второй половине XIX в. 41

Gellert L. The history of customs and its legal background 43

Молчанов В. Б. Вплив французького капіталу на добробут населення підросійської України у другій половині XIX – на початку XX ст. 48

Водотика Т. С. Сфера торгівлі за даними міських переписів та Першого загального перепису населення 1897 р. 49

Михайлов А. А., Райконен Е. Е. Размежевание функций и полномочий таможенного ведомства и пограничной стражи в Российской империи на рубеже XIX–XX вв. 51

Васковський Р. Ю. Початки економічних перетворень Другої УНР 53

Архірейський Д. В. Махновські скарби 54

Дейнеко С. М. До питання про розграбування Таганрозької митниці (грудень 1919 – січень 1920 рр.) 57

Олійник М. П. Практика стягнення продподатку на Поділлі в 1921–1923 рр. 59

Новотоцьких А. В. Українсько-турецька торгівля у 1920-х рр. 61
Кондратюк Г. Н. Кооперация в Крымской АССР как компонент национальной политики (20 – начало 30-х годов XX в.) 62
Фрадинський О. А. Контрабанда в СРСР під час ІІ світової війни 64
Шевчук О. М. Становлення та розвиток законодавства щодо контролю за обігом наркотичних засобів (1917–1960-і рр.) 65
Примак А. Ф. До історії впровадження системи відеоспостереження в сфері митної безпеки 67
Ченцов В. В., Брус Т. М. Становлення інституційної спроможності митної служби Австралії 69
Кудінов Ю. М. Козакознавчі студії Любомира Винара: історіографічний аналіз 70
Кудінова А. Г. Українська ярмаркова торгівля у студіях І. О. Гуржія 72
Лоштун О. Б. Джерела просопографічних досліджень російського купецтва 73
Беляева Н. А. Документы Российского государственного исторического архива Дальнего Востока по истории таможенной службы 75
Худьик А. Неотделима ли таможня от коррупции? 77
Смірнова О. М. Історичний аспект та проблеми сучасного обліку прибутку підприємств 80
Стадник М. В. Сутність податкового обліку з податку на прибуток та історія його виникнення в Україні 82
Макаренков О. Л., Лєтошко К. А. Правова природа правоохоронної функції органів доходів і зборів на сучасному етапі розвитку України 83
Кіберник О. В. Роль економічної і товарознавчої експертизи при вирішенні податкових спорів 85
Пашковский П. И. Украина и Евразийский экономический союз: прогнозы и перспективы взаимодействия 86
Навроцька Н. А., Ісак О. О. Тенденції розвитку офшорного бізнесу в сучасній економіці 88
Дячок О. О. Про вдосконалення методичного забезпечення навчальної дисципліни "Історія митної діяльності" 90